

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

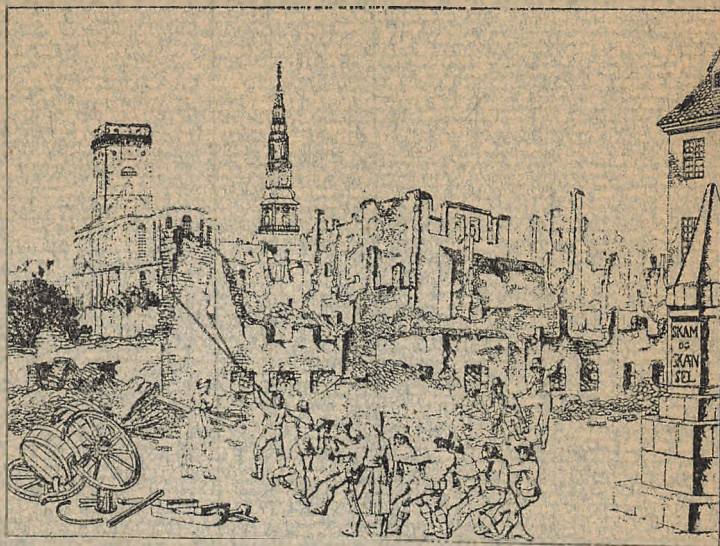
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Carl Bernhard

GRAABRØDRE-TORV

KØBENHAVN
MCMLXI

GRAABRØDRE-TORV

Carl Bernhard
(A. N. de Saint-Aubain)

GRAABRØDRE-TORV

Indledning
af
KAY NIELSEN

Udgivet af
BIBLIOTEKBOGHANDELENS
ANTIKVARIAT

København MCMLXI

Adolphus Meibum

Indledning

I 1828 debuterede en ung 30-årig forfatter i Johan Ludvig Heibergs »Kjøbenhavns flyvende Post« med novellen »Nummer Syv«. Ingen kendte den nye mand på parnasset, som Heiberg – hans fætter iøvrigt – i 1834 ved udgivelsen af den første større novelle »Et Aar i Kjøbenhavn« gav pseudonymet Carl Bernhard uden at vide, at der var en fransk forfatter og discipel af Balzac, der virkelig hed det.

I de kredse, hvor »Carl Bernhard« ellers færdedes, kendte man ham kun som Andreas Nicolai de Saint-Aubain, den elegante kavalier. Da han havde fået paryk og var gået over i onkelfaget, holdt han sig stadig til denne adskillelse mellem sit rigtige navn og pseudonymet. Ikke af falsk beskedenhed, men netop fordi han var og blev kavalieren, der ikke gav sig af med sit publikum, men faktisk tog afstand fra det!

Det var den unge elegantier med det franske navn, som i sin pure ungdom drømte om en diplomatisk karriere og også fik tilbud om en post i »barbariet«. Det var Saint-Aubain, der var en velset gæst på herregårdene Holsteinborg, Katholm og Borreby og søgt i det københavnske selskabsliv ikke mindst i diplomatiet, gennem hvis daværende metternichske typer han lærte det store udland at kende. Blandt ungdomsvennerne var både den senere tyske general Helmuth von Moltke, der som ung løjtnant gik på Det danske landkadetakademi, og de Meza, som i 1865 rømmede Dannevirke for samme feltmarskal Moltkes angribende tyske tropper.

Senere i livet var der »secretair« de Saint-Aubain - »fransk farvet, tysk-dannet og dansk-sindet« – som var ulønnet kasserer i »Det kvindelige velgørende Selskab«, tilsynshavende ved asylerne, grundlægger af »Foreningen for Orden og Sandhed« og arrangør af store offentlige fester som f. eks.

ved troppernes hjemkomst efter tre-års krigen. I en brændselsforening var han småfolks hjælper og trøster og i »Foreningen til den ædle Hesteavl's Fremme«, som eksisterer endnu, var han en virksom sekretær og bestyrelse i 1846 ovenikøbet væddeløbsbanen med et økonomisk godt resultat.

Hvordan gik det nu til, at denne privat-æstet, der con amore dyrkede fransk og tysk litteratur, og var blevet privatdimitteret som student fra universitetet (bl. a. ved hjælp af den ham modbydelige, snavsede Simon Meisling, som også var H. C. Andersens plageånd), gik hen og blev forfatter? Man siger, at det var samværet med den begavede heibergske kreds, som vakte lysten; men det er lige så ubestrideligt rigtigt, at det var familiefirmaets fallit i tyverne, da vi ellers var ved at komme på fode herhjemme efter statsbankerotten, som satte ham i gang. Først med leksikonarbejde og oversættelser og så med egne ting. Han *skulle* tjene penge – ikke mindst for at kunne hjælpe sin elskede mor, som han boede sammen med til hendes død i 50'erne. Efter den tid gik han da også i baglås og producerede sig kun i artikler i dagblade og kalendere.

Men inden havde han nået at få skrevet meget, og indkomsterne herfra var i nogen grad med til at forsøde livet for moderen, der ellers kun ville have haft sin lille pension og magre livrente at leve af.

Carl Bernhards samlede værker fylder 14 digre bind i den komplette 2. udgave, der udkom fra 1869–71 – altså kun fire år efter hans død den 25. november 1865. Dette siger meget om hans frodige produktion, men også om hans popularitet blandt datidens læsere. Man kunne lide hans elskværdige, fantasifulde, underholdende *fortællinger*, der kunne minde ikke så lidt om hans samtidige franske forfatterkolleger, Henri Beyle (pseudonym Stendhal) og Prosper Mérimée. Med deres bekendelse til romantismen var de på en vis måde forløbere for den moderne realisme – om Carl Bernhard så nok så meget lod handlingen foregå i den fornemme og glansfulde verden, der også dengang var godt stof. Ikke mindst, når den var hjemlig som i hans berømteste novelle, den omfangsrige »Lykkens Yndling«, om

1830'ernes Aladdin. Hans fornemste biograf, dr. phil. H. Schwanenflügel, siger i sin bog om ham (fra 1895), at den er skrevet »ud af selvsyn og selvoplevelse, indre så vel som ydre«.

Senere slog han sig på historisk genremaleri og skrev »krøniker«, ligeledes i romantismens forstand. Han var ferm til at gøre de borgerlige piger til romantiske madonnaer på en baggrund af anekdotisk realisme. Ofte forsynder han sig dog mod den historiske virkelighed, og han virker heller ikke som nogen udpræget psykolog, men han er opfindsom og bøgerne velkomponerede og selvstændige i deres opfattelse. Det er derfor den dag i dag en udpræget fornøjelse at læse hans »Gamle Minder« (med Struensee og Caroline Mathilde som hovedpersoner), »Krøniker fra Christian den Andens Tid«, og »Krøniker fra Erik af Pommerns Tid«. Det er de bedste, og det skulle ikke undre, om de vil komme til at opleve noget af en renaissance i vor tid. Dertil kommer hans utallige mere skitseprægede arbejder, hvortil denne lille bog (trykt første gang 1841), »Graabrødre-Torv«, må regnes. Hans mange aforismeagtige »Themaer for Tænkning« under den samlende titel »For og Imod« ligger også og venter på genopdagelse af en større kreds.

Om hans barndom og ungdom ved man god besked gennem hans autobiografiske fragmenter, »Af en gammel Herres Erindringer«, der tryktes første gang 1867. Sammenholder man dem med ovenfor omtalte H. Schwanenflügels bog, og hvad litteraturhistorikerne ellers har skrevet om ham, får man et tydeligt billede af denne københavnske gentilhomme, som han utvivlsomt selv ville sætte pris på at blive kaldt.

Han var i bogstaveligste forstand sin families søndagsbarn, idet han så dagens lys søndag den 18. november 1798 i forældrenes gamle gård på hjørnet af Strandgade og Torvegade. Huset var opført af Christian IV i 1640 og havde fungeret som rådhus, indtil denne bydel blev indlemmet i hovedstaden. Han kom otte uger for tidligt til verden, men hans mors kærlige omsorg hjalp ham over de første vanskelige år, så han allerede i tre-årsalderen var normalt udviklet.

På fædrene side var slægten fransk. Hans farfar var født

i Bretagne og kom i midten af 1700-tallet til Danmark, hvor han blev frisør og senere kammertjener hos Frederik V for at ende som justitsråd. Hans farmor, Marie Margrethe, var født Schenck og datter af en regimentsfeltskærer. Faderen blev officer – endte som oberst – og tilføjede det lille »von« foran sit navn, som senere blev til »de«. Fra ham arvede han raskheden, og fra moderen sin sunde sans og gode hjerte. Hun var født Anne Bolette Buntzen og datter af den rige stadsmægler og dispachør Johan Buntzen, hvis firma som sagt gik under. Morfaderen var forøvrigt gift med Kamilla du Puy, en datter af den svejtsisk-franske komponist (syngespillet »Ungdom og Galskab«), der blev forvist i 1809 på grund af sit intime forhold til prinsesse Charlotte Frederikke. Der var altså fransk blod nok i den lille opvakte dreng. På begge sider. Men det kom dog aldrig i kog, eftersom Andreas Nicolai de Saint-Aubain forblev pebersvend hele sit liv. I en gennemgang af forfatterens bøger skrev professor Vilhelm Andersen da også, at »han ikke havde mere forstand på ægteskabeligt samliv end en gammel Jomfru«. Men derfor var han altid ligefuldt damernes ridder, og det siges også, at han engang sværmede meget heftigt for en godsejerdatter. Han havde ivoerligt også et handicap, som muligvis har bevirket hans tilbageholdenhed. Han var koparret hele sit liv efter et anfald af kopper i barndommen. Her plejede hans mor ham med enestående kærlighed, hvilket muligvis også har knyttet dem sammen på en særlig måde.

Opvæksten på Christianshavn og hjemmets omgangskreds af betydende københavnere skærpede drengens sans for milieuer, lokalkolorit og historie. Selv mener han at kunne huske slaget på reden i 1801, men her er sandsynligvis tale om en erindringsforskydning. Bombardementet i 1807 står dog tydeligt for ham, og det står fast, at han allerede før sit femte år kunne læse. Som ung student gjorde oprøret i børnehuset (tugthuset) den 25. juni 1817 et stort indtryk på ham, ikke mindst henrettelsen af syv af oprørerne. Han var musikalsk og spillede godt, og af mandlige idrætter var han god til at ride og fægte.

Carl Bernhard – det er jo under det navn, vi kender ham

bedst – var levende interesseret i sin tid og viste sig trods sin konservative opdragelse forstående overfor fyrrernes nye ideer på det politiske område. I de tyve år, han skrev, nåede han meget. Han var virkelig flittig, men ved moderens død tørrede kilderne ind, og han trak sig tilbage med minderne i rokokostuerne i sin Nyhavns-ungkarlejlighed. Den 25. november 1865 døde han af en smertefuld nyresygdom, som yderligere forværredes af et svært hjernetilfælde.

I hans nekrologer var alle enige om, at han var en fin mand.

Kay Nielsen.

Et Kongebud har manet Aander frem af Gravene, et eneste Ord er den Trylleformel, der atter bringer længstforvundne Tider til at vise sig for vort Blik. *Graabrødre* skal atter indtage sin gamle Plads blandt Hovedstadens Torve. Der er en dump Klang i dette Navn, som i Aarhundreder har ligget i Jordens Skjød, det er endnu ikke blevet befriet fra den Gravtaage, der saalænge har omhyllet det, mange Gange maa det udtales af livlige Stemmer, for atter at indtræde i Livet – *endnu* see vi *Graabrødre* munkenes askefarvede, tilhyllede Skikkelser med lydløse Trin bevæge sig i lange, tause Rækker forbi os, naar vi høre det Ord udtales, der har sit Eccho i en nylig aabnet Grav, hvor et berømt Navn endelig skal finde den Hvile, det saalænge har sukket efter, hvor Had og Forbandelse omsider skulle skrinlægges, hvorfra *Corfitz Ulfeldts* Valgsprog: »Tandem« endnu en Gang gjenlyder, efter Aarhundreders Forløb, og atter sidste Gang har faaet Betydning: Tandem! –

Inden denne Grav atter bliver tilkastet maa det være os tilladt at fæste vort Blik paa den Fortid, som den har opslugt, paa de Minder, som hvile i dens Skjød, og de Omgivelser, som vare saameget anderledes end de nu ere.

Enhver, som vil kjende de sparsomme Efterretninger, der ere opbevarede om det gamle Kjøbenhavn, kan finde et kortfattet Udtog deraf i det første Kapitel af vore »Krøniker fra Kong Christian den Andens Tid,« hvortil vi henvise, idet vi her ville indskrænke os til hvad der alene vedkommer den Plet, vi skulle omtale.

Fra Algaden Vimmelskaftet førte Klosterstræde op til en mægtig Bygning, som laae på Hjørnet af det daværende og nuværende Klosterstræde og Skindergade, og hvis Territorium med Haver og Gaarde havde en betydelige Udstrækning, idet det paa den ene Side naaede lige til Kjøbmager-

gade, hvor det i en sildigere Tid næsten stødte sammen med Sankt-Claras Nonnekloster (hvorefter Gaden Klareboderne har sit Navn) og paa den anden til Helligaands eller Duebrødre kloster, som stod der, hvor nu Helliggeists Kirke staaer. Det var Franciskanerklosteret eller *Graabrødre kloster*.

De første Munke, der kom til Danmark, vare Benedictinerne, siden kom Augustinere, Præmonstratenser, Cistersienser, Johannittere, Tempelherrer, Dominikanere, og nu først kom Franciskanerne, den Hellige Aands Orden, Carmeliterne og endnu flere Ordener, saa at her sandelig ingen Mangel var paa Variation i Regler og Costumer.

Graabrødre klosteret i Kjøbenhavn blev stiftet i Aaret 1237. Det var en Fru Inger, Enke efter Kong Valdemars Hofmarskal Stori, senere Grevinde af Regenstein, der skjænkede Klosteret Plads og Ejendom. Franciskanerne vare fra Begyndelsen en meget streng Orden, der havde en sær Ringagt for timeligt Gods og Ære; men efterhaanden forsøgte man dog at give Statutterne en mere lempelig Fortolkning, og der er Anledning til at troe, at Graabrødrene omsider have drevet det temmelig vidt i subtile Udtydninger af den hellige Franciscus af Assiciums strenge Love. At dette Kloster senere blev Nabo til Sankt Claras Nonnekloster havde maaske sin Grund deri, at begge Ordener ere stiftede af den hellige Franciscus og at disse Klostre begge stode under samme Guardian. Imidlertid fandt dette Naboskab først Sted i en sildigere Tid, da Sankt-Claras Kloster i Kjøbenhavn først blev stiftet over to hundrede Aar efter Graabrødre kloster, nemlig i 1497, kort efter at Graabrødrenes Udskielser havde medført en streng Reform af det hele Kloster. Saameget havde Tiden forandret i de fromme Fædres strenge Levemåde, Franciskanerne *skulde* nemlig leve i al Ydmyghed udelukkende af Tiggeri, derfor kaldtes de ikke Fratres, som andre Munke, men Fraterculi eller Fratres minores, ringere Brødre, og Almuen kaldte dem Minoriter. Graabrødre bleve de kaldte af deres askefarvede Kapper, og Barfodsmunke, fordi de baade Sommer og Vinter maatte gaae med bare Been. En Træklods, som blev bunden fast under Fodsaaalen, var det eneste tilladte Skotøj, om man tør kalde det saaledes. Tiggerbrødre hed de efter deres Haandtering.

Faste, Taushed, Afholdenhed og idelig Spægelse, bare Been, en askegraa Kappe, en Skjorte af Haardug, to Brætter til en Seng, et Knippe Halm og et Tæppe, fra Midnat til Middag idelige Bønner, den øvrige Deel af Dagen strengt Havearbejde, med disse faa Ord er en Franciskaners Liv aftegnet, saaledes som Ordensstatuterne foreskreve, og saaledes som det ogsaa i Begyndelsen blev efterfulgt.

Graabrødreklosteret var en stor Bygning med Taarn og Spiir, thi Franciskanerne vare engang meget fornemme og havde betydelige Privilegier, blandt Andet det, at ingen Prælat kunde nøde dem til at skrifte for Andre, end for Medlemmer af deres egen Orden. De vare ogsaa engang meget rige, de arvede ved flere Lejligheder betydeligt, og Testamentjagt har til alle Tider været indbringende, ligesom Tiggeri, naar det drives en gros og med Plan. Klosteret bestod af mange Afdelinger. Guardianen, som var en fornem Herre, havde sin Bolig her, og hans Embedsmænd Prioren, Subprioren og Kellarius eller Kjeldermesteren, som i alle Munkeklostre var en vigtig Person, saa vigtig, at han endogsaa undertiden fik Brev fra Paven. Kirken indtog megen Plads, den var stor og prægtig og havde flere Altere, thi dengang nøiedes man ikke, som nu, med eet Alter; Frue Kirke havde for Eksempel seksten Altere og Roeskilde Domkirke nogle og tyve. Dernæst var der Celler for Munkene, de egentlige Kanniker, for Converser og Lægbrødre, som opholdt sig i Klosteret af gudeligt Kald uden egentlig at være indklædte, og for Tyendet, som visnok var temmelig talrigt, da det edog havde sit eget særskilte Kjøkken. Bibliotheket, Ragestuen, hvor Munkenes Tonsur blev vedligeholdt, Kapitels- eller Konventsstuerne, Refectorierne eller Spisestuerne, Klosteromgangene, Sygestuerne, Herrestegerset, Broderstegerset, Svendstegerset, Bryggerset, Kjeldermesterens og Underkjeldermesterens Huus, Forraadshusene, Væverens Huus, Svendehusene, Våbenhusene, Havehusene, alt dette behøvede en betydelig Plads. Dertil kom de forskjellige Gaarde og Haver, baade til Blomster, Urter og Apothekersager, saa at det ikke er at undres over, at et saa betydeligt Quarteer af Staden hørte til et eneste Kloster. En høj Ringmuur omgav Klosterets Eiendom og skilte denne lille, men engang mægtige

pavelige Stat fra den store, der omgav den, og hvis kongelige Magt ophørte ved denne Grændse. Over den altid til-lukte Port stod Ordenens Vaaben; den tause Broder-Dør-vogter var den Berberus, der bevogtede Adgangen til Hel-ligdommen og bevarede de fromme Fædres Rygte indenfor Bolt og Stang. Og Alt, hvad der trængte udenfor Klosteret, var Lyden af af de bestandige Sange, de idelige Vigilier eller Nattepsalmer, Metter eller Morgensange, Horaer eller Time-sange, og Sjølemesser for Afdøde, som gennem dybe, alvor-lige Stemmer gjennløde i de stille Gader, der omgave Klostere-tet, og vidnede om det andægtige og ærbare Liv – der skulde føres indenfor disse Mure.

Naar man undtager at en flittig Munk, Johannes Paschæ, der havde gjort sig berømt ved to Gange at afskrive hele Bibelen, blev Guardian kort efter 1297, har der intet Ud-mærket været, hverken ved dette Klosters Guardianer eller ved dets Munke, og man veed ikke noget Andet om dem, end at de i 1307 arvede nogle Summer efter en Fru Cecilie, Jon Litles Datter. Imidlertid var der dog en Skole ved dette Kloster, thi der omtales en Lector, som skulde undervise Munkene og senere en Rector, Magister Jonas Andersøn. Denne Skoles Dreng levede ligeledes af Tiggeri, og havde dertil deres egen reglementerede Dragt. Denne bestod i en graa Kappe uden Ærmer men med en Aabning paa den højre Side, som de kunde strække Haanden ud af for at tage imod en Almisse. Paa Hovedet havde de en Hue med en lang Hale, som var deelt i to Dele og hængte ned af Ryggen; dette havde den symboliske Betydning, at de Danske to Gange vare faldne fra Christi Tro, det skulde minde disse Dreng om Bestandighed. De maae have været noget talrige og have drevet Tiggeriet med stor Paatrængenhed, siden Kong Christian den Anden »foer noget hart med dennem ved en Forviselse af Byen,« saa at ingen Forældre fik Lov at holde deres Børn ved Studeringer, med mindre de kunde underholde dem uden Hjelp af Tiggeri.

Christian den Anden og endnu mere Dyvekes Moder Ma-dam Sigbrit »vare for Resten gode Venner med Graabrød-rene, som for Kunst og Gave vare føielige til alskjønns Tjene-ster.« Kongen lod endogsaa sin Søn Prins Philippus begrave

i deres Kirke, Vi henvise atter til »Krøniker fra Kong Christian den Andens Tid«, hvoraf sees hvilken hemmelig Virksomhed Graabrødrene udfoldede, navnlig i Anledning af Slotsskriverens, Hans Faaborgs, Henrettelse for Bedragerier imod Slotsherren Torben Oxe.

Og dengang havde Klosteret dog allerede gennemgået Reformen, som den nidkjære Laurentius Brander havde fuldført i Slutningen af Aarhundredet, og hvorved han bragte Munkene til Observants. De maae have trængt haardt dertil, naar man seer hen til det gængse Levnet i Klostrene og hvad der er vitterligt og bekjendt om andre Klosters Sæder. Thi Helligheden geraadede efterhaanden i Forfald over hele Landet og i Klostrene førtes et syndigt Levned. En Bulle forekaster for Exempel Munkene i Sankt-Knuds Kloster i Odense, at de havde forklædte Fruentimmer til Kjældersvende og Bryggersvende; et andet Dokument omtaler næsten alle fynske Nonneklostre meget despekterligt og de fynske Junkere som meget letsindige. Den pavelige Legat, Kardinal Vilhelm, blev sat i Ban, fordi han havde gjort Cour til en Nonne; i Klosteret paa Eskildsø kom paa Festdage fremmede Mænd i Besøg til Munkene, og da spiste, drak og dansede de med Kannikerne. Et Convent i Slesvig blev ophævet, fordi Lægfolk holdt sig for gode til at tage Deel i de slette Munkes Gudstjeneste, efterat endogsaa Klosterets Abbed havde givet Forargelse ved Skandal i et berygtet Huus. Ja, man har endnu et Brev fra Abbed Vilhelm i Ebeltoft Kloster til Kongedøttre i Roeskilde, i hvilket han er temmelig nærgaaende mod disse Prindsesser, da han advarer dem imod intet Mindre end imod *Drukkenskab*. Saaledes har man endnu adskillige skriftlige Vidnesbyrd om, at Munke og Nonner ikke alene have fortjent Skjend, men ogsaa have faaet dem. Og at de have undgaaet megen Utaak, som de ærligt havde fortjent, derom vidne de mange Pandeskaller og Been af små Børn, som senere ere fundne i flere Klosters Ruiner, navnlig i Slesvig, da Rykloster i 1590 blev nedbrudt for at give Plads for Glücksborg Slot. At Geistlighedens Anseelse aftog, er saaledes meget naturligt.

Tiggermunkene var imidlertid Munkevæsenets værste Fjender; thi da Prædikestole og Skriftestole kom i deres

Hænder, og da disse to Ordener, Franciskanerne og Dominikanerne, gave Syndsforladelse »for bedste Kjøb«, tiltog deres Søgning med deres voxende Antal, og de andre Klostere maatte see paa, at deres Indkomster daglig aftog. Og saaledes havde disse Klostere ikke engang Medhold hos deres Standsfæller.

Almuen, der temmelig godt forstaaer at skjelne mellem Hveden og Klinten, naar den faaer Tid til at betænke sig, var omsider kommen efter hvorlidet hellig de hellige Fædres Hellighed var. Det lader nemlig til at Graabrødrene tilsidst ikke kunne komme udenfor Døren, uden at faae Prygl. Uagtet Christian den Anden forøgede Klostrenes Antal i Kjøbenhavn med et nyt Karmeliterkloster, som laae i Sankt Pederstræde, der hvor Valkendorffs Collegium for Studenter nu er, yndede han dog egentlig Luthers Lære og begunstige ikke den katolske Geistlighed. Under hans Efterfølgere forbedredes ingenlunde Munkenes Kaar, og efterhaanden gik Reformationen fremad med langsomme men faste Skridt og nu var det forbi med Pavedømmet i Danmark. Da Hans Thausen blev forflyttet fra Viborg til Kjøbenhavn begyndte Almuen Forfølgelse mod Tiggermunkene, som tilsidst ikke mere kunde nære sig indenfor deres egne Mure. Man har endnu et gammelt Dokument fra Aaret 1528, udstedt af Franciskanergeneralen Hans Brunmønster, Guardianen Bernhard og Viceguardianen Hans Steffensen samt menige Conventsbrødre i Graabrødrekloster i Kjøbenhavn. »Efterdi vi ere indelukte og aabenbarlig nødte dertil for mange svare Sagers Skyld, og menig mand ikke vil lide os her for den Lejlighed, som nu paafærde er for saadanne Sager og andre flere, da have vi Alle samdrægtig forlagt ærlige og velfornumstige Mænd, Borgermester og Raad og menige Borgere i Kjøbenhavn alt vort Kloster her sammesteds, og sammeledes hvis Klenodie der er, som tilforne er registreret.« – Og denne tvungne Gave blev ingenlunde forsmaaet. Kjøbenhavn trængte til Byggepladse, og der var rigelig Anvendelse for Klosterets store Grund. »Aar 1532 befalede Frerik den Første Magistraten til sig at annamme Graabrødrekloster, Kirkegaard og alle Huse og Haver, derpaa stode, til evindelig Arv og Ejendom, dog saaledes, at hvis Rente, der

kunde gives af de Huse, derpaa bleve bygte, skulde komme de Fattige og Syge i Helliggeistes Huus til Gavn og Gode.« Duebrødrenes Kloster var nemlig Aaret iforveien bleven frataget Munkene og forandret til et egentlig Hospital. Imidlertid blev Klosters Hovedbygning længe staaende, og brugtes under Frederik den Første og Christian den Tredie dels til en offentlig Skole, dels til et Apothek. Efter en Tegning fra Aaret 1587 havde det et Taarn med et meget høit, smalt og spidst Spiir, efter en anden fra 1596 var Taarnet meget lavere og ganske rundt, med en høi Fløistang. Derefter forsvinde Taarn og Kloster af Tegningerne. Maaske en Deel af Klosteret siden blev Ulfeldts Pallads. Omtrent halvfjerdsindstyve Aar efter Reformationen tales der ikke mere om Graabrødrekloster.

Uagtet vi have seet, at Sigbrit havde et pragtfuldt Steenpallads, maa man ikke troe, at Steenbygninger vare bleve almindelige. Endnu bestandig vare klinede Lervægge med Straatage den sædvanlige Bygningsmaade. Frederik den Første søgte at hjælpe herpaa ved en Forordning, som vi til Exempel ville gjengive nogle Linier af med den Skrivemaade, hvormed Borgmester Thomas Guldschmit i Aaret 1520 meddelte »Erligh oc velbyrdigh Man Anders Bilde, Ridder,« Kongens Villie, at nemlig »Alle, i hvo the helst ære, bodhe Leeg og Lærth, som haffve theres Gorde og Hus her udi Kjøpnehaffn udt till Gadhen oc Strede, som ære klendhe meth Leer, att the skulle ladhe nedhertage the Leer-Vegghe oc Gaffle, och mude them opp ighen meth Muursteen, imellem Stolpe.« Ligeledes befalede han, »att alle ødhe Jordher skulle deslighet upbygghes meth merckligh Bygning efter deris belægeligheet« – under Straf af, at de i modsat Fald skulde »være tillfaldene wor kæreste nodige Herre och Kjøpnehaffns By, om ther blifver Forsømelse uppa.« Det er altsaa sandsynligt, at det nye Torv, som tilligemed de tilgrænsende Gader fremstod paa det gamle Klosters Grund, blev bebygget efter den nyeste Anordning, og at denne Deel af Staden saaledes en Tidlang har været den eleganteste. Desuagtet vare Bygningerne endnu lave, tunge Karnisser og Gesimser ligesom trykkede Husene til Jorden, Karnapper, Bænke, Bislag, Skure og allehaande Tilbygninger gjorde Ga-

derne nogle Steder saa smalle, at to Vogne neppe kunde kjøre forbi hinanden. Sviin og Smaakreaturer gik omkring i Gaderne, hvoraf de færreste vare brolagte, Vogne og allehaande Bohave eller Handelsvarer stode udenfor Husene og hist og her Træer, som rakte deres Grene langt ud over Gaden.

Dette Torv fik dengang det Navn, som det nu atter skal føre. *Graabrødretorv*, og saaledes bestod det i et Aarhundrede, i hvilket Staden gennemgik mangfoldige mærkelige Tilskikkelser, der ikke høre herhid, samt udvidedes og forandredes. Men efter denne Tids Forløb er Torvet betydelig formindsket, og et prægtigt Pallads har indtaget den største Deel af det gamle Klosters Plads.

Familien Ulfeldt var en gammel Slægt, som allerede i det fjortende Aarhundrede levede i Danmark under Dronning Margrethe og som altid har beklædt høie og vigtige Poster her i Landet. Under Christian den Tredie og Frederik den Anden havde to Ulfeldter Gaarde i Kjøbenhavn. Corfitz Ulfeldts Fader var Rigs-kantsleren Jacob Ulfeldt, som havde elleve Sønner og sex Døttre, der alle vare besvoglede med de ældste Familier i Landet. Corfitz var den sjette af Sønnerne. Han var femten Aar ældre end Christian den Fjerdes Datter af hans Ægteskab med Fru Kirstine Munk, Frøken Eleonore Christine, med hvem han blev forlovet, da hun ikke vare mere end syv Aar gammel. I hendes Selvbiographi anfører hun, at Ulfeldt dengang var »Cammer-Junker«; deraf seer man, at Kammerjunckerne dengang kunde have ret gode Udsigter. At den unge Brud imidlertid ikke var voxet fra Riset, fordi hun var bleven forlovet, fik hun at føle endogsaa adskillige Aar efter, da hun lærte at spille paa Luth af en gnaven musiker, som hed Alexander Meiniken. Spillemanden havde ikke synderlig Taa-modighed med sin Elev, og da hun ikke strax kunde gaae ind paa hans Touche, blev han saa ivrig, at han stødte hendes Finger haardt imod Luthen. Men Frøken Eleonore betalte ham lige Mynt, endogsaa med Renter, saa at Strengene sprang paa Instrumentet. Herr Meiniken blev meget vred og klagede til hendes Hovmesterinde Fru Kathrine Sehested, og denne, der var meget streng og ikke lagde Fingrene imellem, afstraffede hende saaledes

»med to dygtige Riis, saa at hun ikke kunde dandse i hele fjorten Dage og altid beholdt Ar efter Slagene.« Frøken Eleonore beklagede sig derover for Ulfeldt, som sagde det til Kongen og ikke hvilede, før han fik Fru Sehested afskediget. I hendes Sted blev en Fru Barstorff Hovmesterinde for de kongelige Børn.

Uagtet en mægtig Frier meldte sig og vilde gjøre Ulfeldt Rangen stridig, blev Eleonore dog sit Løvtø tro. Man paa-staaer, at Kongen selv protegerede den saxiske Prinds, der beilede til hendes Haand, og at det saaledes havde været hende let at løse sin Forbindelse med Ulfeldt, men allerede dengang viste hun, at hun besad en ualmindelig Charakteerfasthed og et høit Begreb om Troskab. Under Forlovelsen indtraadte ogsaa et andet Forhold, som kunde have været farligt for Ulfeldts Kjærlighed; han tog nemlig sin tilkommende Svigermoders Parti mod Kongen i den Proces, denne anlagde mod Fru Kirstine Munk, og hvori han beskyldte hende for Utroskab. Ulfeldt plaiderede selv i Retten og Kongen tabte Sagen, uden at dette formindskede hans Yndest for Ulfeldt. Dette Afsnit af Historien geraader ligesaameget Kongen som Ulfeldt til Ære og viser Begges ridderlige Charakter i et klart Lys. Som en Mærkelighed ved den Tids Begreber tør det maaskee her berøres, at Kongen i denne Sag foreslog Kirstine Munks Moder, Fru Ellen Rud, som han troede var Medvider i Datterens Brøde, »offentlig til Thinge at modtage af ham et gloende Jern,« fordi han holdt sig forvisset om, »at Fru Ellen ikke torde, efter foregaaende Lysning paa Prækestolen af Forbandelse over Meenedere, sværge paa sin Skyldfrihed.«

Corfitz Ulfeldt var tredive Aar og Eleonore femten, da de bleve formælede. Alle Skribenter fra den Tid ere enige om, at Begges Skjønhed, Ynde, Forstand, Kundskaber og Veltalenhed vare noget meget usædvanligt. Og det Sidste bekræftes ogsaa af de skriftlige Vidnesbyrd, de Begge have efterladt, og deres Stiil lyder næsten som Musik i Sammenligning med den hæsle, knuddrede Stiil, deres Samtidige førte. Det var ikke ringe Tilberedelser, Christian den Fjerde gjorde til denne Datters Bryllup, og man faaer et Begreb om Udstyret og om den Pragt, der har hersket i Ulfeldts

Pallads, ved en eneste Sætning i et Brev, som endnu eksisterer fra Kongen, der dengang opholdt sig paa Koldinghuus Slot, »Rentemesterne tilhænde,« som Udskriften lyder. Deri staaer nemlig at »Johan Braem skal skaffe saameget *Muskattræ* og *Ibenholdt*, som til Frøken Eleonores Brudeseng behøves.«

Ved Siden af Christian den Fjerdes Sparsommelighed og Tarvelighed stod en umaadelig Rundhaandethed og Pragt, naar en eller anden Fest skulde celebreres. Den samme Konge, som egenhændig skriver til Hofmesteren Christian Friis angaaende sine Børns Klæder: »Er nogen aff deris Strømper, som noget er smittet, daa send dem til Farveren, at de bliver sort farvit igen,« – og som midt i Feltleiren, under krig og Underhandlinger ikke glemmer at skrive et særligt Brev om et gammelt Skjørt, hørende til den til Danmark flygtede Enkedronning af Sverrigs Garderobe, der lader til at have været tarvelig: »Rentemesterne skal were derom, at dy kan skaffe Enkedronningen aff Sverrige fohder till Ett skørdrd och till en trøye, om hun ded begerer,« – den samme Konge gjorde sin Søns Prinds Christians Bryllup med en uhyre Pragt i mange Dage, som kostede »henimod to Millioner Rigsdaler«. Vi ere vante til at tænke os denne Konge med en Tømmestok i Buxelommen og med Listen over Skatkammerets Indhold ved Haanden; idet man idelig har omtalt denne Side hos Kongen, har man glemt den anden, og vi have maaskee vanskeligt ved at tænke os ham klædt i Fløiel med Juveler og omgivet af et rigt Hofs glimrende Pragt. Og denne Pragt satte han Priis paa, som hørende til Kongedømmet. Han fandt det heller ikke under sin Værdighed selv at forordne Et og Andet af Detaillen ved Hoffesterne, og det maa være mig tilladt at anføre et Rescript, som tillige viser Kongens Sands for Formen. »Kantsleren og Rigets Marsk skal befahle Herremændene som forordnet er till den Balette, att de flittigere end hidtil skeed er, søger Dantse-Skolen.« – Det lader til at Hofkavalererne dengang have været noget dovne paa Hofballerne, eftersom de ved et kongeligt Rescript maatte tilholdes til at bruge Benene. Om et saadant Rescript endnu kunde behøves? – Det maa de vide, som komme til Hove.

Ulfeldts Bryllup stod paa Kjøbenhavns Slot den 9de Ok-

tober 1636, med megen Pomp og Pragt, med Ridderspil og Dands, under Kanonerne Torden. Kongen havde selv anordnet Alt, lige til Kammerpigernes Klæder. Til sine Sønner havde han ladet sine gamle Klæder sye om til nye. Disse Detailler erfare vi af to endnu opbevarede Breve, som Kongen i den Anledning skrev til Rentemesterne, hvoraf man tillige erholder Oplysning om den Tids Skikke. Det første er fra Glückstad, fra August Maaned samme Aar.

»Eftersom det lakker flux ad Tiden, at min Datters Bryllup skal være, hvorfor I dette Efterfølgende skal bestille:

1. Den gamle Sal paa Kjøbenhavn skal under Loftet beklædes med det samme Tapetseri, som den var beklædet med til Prindsens Bilager, nemlig med det Tapetseri paa Kronborg. Om Væggene skal bruges af det bedste Tapetseri, som er på Frederiksborg, som passer dertil, og skal til Sligt at forrette Hans Snedker bruges og hannem en Klædning tilsiges.
2. Der skal gøres en Rendebane færdig paa Veien, som man kommer op fra Høibro og gaaer til Slottet, ligefor Vinduerne paa Sahlen. Judiceerhuset skal staae op til Plankeværket eller Stakittet om Slotsgraven, hvor det bedst sig kan skikke.
3. Vinen, som paa Sahlen skal bruges, den skal lægges ind under de Kjeldere, som findes under samme Sahl, saa man kan faae den op igjennem de Hul, som dertil er gjort er.
4. Der skal itide sees om Tintøi, som man til Brylluppet kan bruge, saa og Duge og Bilæggere.
5. Der skal skaffes saamange Border og Bænker i den liden Sahl, i min Vinter- og Sommer-stue, saa og paa den Gang, som er udenfor det røde Kammer, som behov gøres, hvorom man kan sig i det danske Kanzelli erkyndige, efterdi hos Canzelliet findes Registret paa dem, som budne er. Samme Gang saavel som Brudehuset skal behænges med Tapetseri.
6. Der skal bestilles Rostokker-Øl imod Brylluppet, saa og at der brygges dansk Øl og Brøyhan i Forraad.
7. Der skal føres 24 Stykker paa Runddelen ved Nørreport og nærhos.

8. Der skal bestilles Havre til mine og Printsens Heste til samme Tid.«

Det andet Brev er dateret Rosenborg den 26de August 1636, og lyder saaledes:

»Der skal strax sendes Bud efter Mester Ernst Møller, som skal befahles at forfærdige Grev Valdemar tre Klædninger af de bedste Klæder han haver af mine, hvoriblandt den bedste hvide Klædning skal være den ene. Hvad som af samme Klæder angaaer, det skal med Flid forvares indtil videre Besked.«

»Frøkenernes og Vibekes Piger skal klædes i røde Skjørt, og røde Fløiels Trøier med grønne Taftes Forklæder, hvoriblandt Lisbeth, Sophies Amme, skal medregnes, dog at hun bekommer af kassa en sort Trøie.«

At Kongen lod hente Drapperier fra det pragtfulde Frederiksborg, som var hans særdeles Yndling, beviser hvor meget han gjorde for dette Bryllup. Men Eleonore Christine var ogsaa hans kjæreste Datter.

Jeg har anført alle disse Tilberedelser fordi de tillige kaste et lys over den Høihed og Pragt, som Ulfeldts Gemalinde fra sin Barndom var omgivet med. Man har Grund til at antage, at hendes Ægteskab med Kongens Yndling ikke stillede hende paa et ringere Standpunkt; desto frygteligere var hendes Fald og senere Skjebne.

Men endnu var Alt Jubel og Glæde. Om Aftenen den 9de October 1836 aabnedes Slottets Porte, Eleonore Christine forlod sin Faders Hus, og under Paukers og Trompeters Klang, ledsaget af Alt hvad der var Stort og Ædelt, førte Corfitz Ulfeldt, den første Mand i Danmark efter Kongen sin unge, deilige Brud til sin prægtige Gaard paa Graabrødretorv. Brudehuset var behængt med kostelige Drapperier, skinnende Blus belyste de allegoriske Billeder, som spaaede idel Lykke, der var Trængsel af Ledsagende og Lykønskende, Torvet og Gaardene kunde neppe rumme alle de Lakeier, Løbere, Drabanter og Fakkalbærere, der havde ledsaget deres Herskaber, Almuen glemte sin Ærbødighed og trængte sig frem. Enhver vilde see Kongens Datter og den Lykkelige, der var en Konges Svigersøn, ligesom i Eventyrene af tusind og een Nat. Ved Porten rakte det lykkelige

Par Haanden til en gammel Tjener, han græd af Glæde. Han havde været i den gamle Rigs-kantsler Tjeneste allerede før Corfitz Ulfeldts Fødsel, og han hængte endnu med samme Kjærlighed ved Danmarks Statholder, som ved den raske Dreng. Nu var han Huushovmester i Grevens Gaard og saare stolt af sit unge Herskab: Corfitz Ulfeldt, Danmarks Statholder, det hellige romerske Riges Greve, Herre til Egeskov, Urup, Ellensborg, Saltø, Hirschholm, Ibstrup, Bavelse og Lellinge, Rigens Hofmester og Raad, Ridder af Elephantordenen, Skatmester, Befalingsmand paa Møen, Munkeliv og Sankt-Hans-Kloster i Norge – og Eleonore Christine, Kong Christian den Fjerdes kjæreste Datter, Grevinde af Slesvig og Holsteen, den Tilbedte og Forgudede!

Syv og tyve Aar efter var denne prægtige Gaard forsvunden tilligemed alle de Forhaabninger om Lykke, som i denne Aften syntes saa sikkrede mod Skjebnens lunefulde Omskiftelser; syv og tyve Aar efter aabnened atter Kongeborgens Porte for den mishandlede og forraadte Kongedatter – et Kobbærtækt Taarn paa Slottet, som *hun* har gjort berømt, modtog den ulykkelige Fange, der her maatte bøde som den værste Misdæder for sin ægteskabelige Troskab til en af sit Aarhundredes berømteste Mænd, *der allerede Aaret efter hendes Fængsling, døde* i en aaben Baad paa Rhinen, indsvøbt i en Rytterkappe, flygtende som et jaget Vildt, ene blandt fremmede Haandværkssvende, der ikkun tillukkede hans Øine for at plyndre hans Liig – frygtet, hadet, vanæret, banlyst, fredløs og forfulgt. –

Men Døden forsonede ikke de mægtige Uforsonlige, og Eleonore Christine Ulfeldt maatte hensukke mere end to og tyve Aar indenfor Fængslets Mure i det samme Slot, hvor hun, en Konges elskede og ærede Datter, havde tilbragt sin fagre Ungdom! Sandelig, Steenstøtten paa *Ulfeldtsplads* var reist paa en Grav, der gjemmer rædselfulde Minder. –

Straks efter Formædlingen reiste de Nygifte til Ulfeldts Lehn Møen, hvor de tilbragte Vinteren »i salig og uforstyrret Nydelse af gjensidig Kjærlighed«. Men den 2den August 1637 var der atter stor Stads paa Graabrødretorv, da Ulfeldt og hans Gemalinde vendte tilbage til deres Bolig.

Ulfeldts Gaard maa have været meget stor og prægtig. I

hvilken Stil den har været bygget, har jeg ikke funden den mindste Underretning om, men da han var uhyre rig, havde megen Smag og Indsigt, havde reist og seet meget, og længe havde opholdt sig ved de pragtfuldeste Hoffer, kan man slutte, at han ikke har ladet sig nøie med en almindelig Bygning. Paa en Tid, da Kongen byggede saa Meget og i en saa bestemt og storartet Stil, har vistnok hans Statholder bygget nogenlunde i samme Stil, om ikke af anden Grund saa for at smigre sin kongelige Herre. Palaiet med hvad der hørte til det har indtaget den Firkant, som nu begrænses af Skindergade, Klosterstræde, Graabrødrestræde, Kokkegade bag Helliggeistes Kirke, Løvstræde og Kjøbmagergade. Facaden har vendt ud til Torvet imod Kirken, men Gaarden har ogsaa havt Udgang til Skindergade, og Haven vendte ud til Kjøbmagergade og Løvstræde. Det er sandsynligt, at en Levning af det gamle Graabrødkloster har været indlemmet i Palaiet, i det Mindste kaldtes en Deel af dette »det gamle Huus«, hvilket vendte ud til Skindergade og ved et Galleri stod i Forbindelse med den nye Deel af Palaiet. Det er den skandaleuse Proces, som Ulfeldt maatte anlægge mod et løbsagtigt Fruentimmer, Dina Vindhofvers, der har opbevaret de eneste faa Spor, der kunne ledsage vor Vandring gennem visse Sale, der kun bleve reiste for strax at synke i Gruus. Af denne Proces vide vi ogsaa, at Ulfeldts Huusholdning var en Hofstat. Hans Overstaldmester, Vigli de Casetta, var en Adelsmand, som efter hans Fald blev gift med en af hans Døttre. Akterne omtale en Sekretair, Lange-mach, en Huushovmester og en Mængde Tjenestefolk af begge Kjøen, en Staldmester, en Page, en Tyrk, som hed Isaak, en Løber, en Lakei og flere andre. De Fleste af disse havde længe været i Statholderens Tjeneste og vare ham meget hengivne. Den eneste af dem Alle, som forraadte ham, er Langemach, som var i den trædske Oberst Walters Sold, sandsynligviis af Kjærlighed til Dina.

Pragtværelserne have været i den nye Deel af Palaiet. Disse vare udstyrede med en endogsaa for den Tid overordentlig Glands. Og det vil Ingen tvivle om, der seer den lange haandskrevne »Designation, som Corfitz Ulfeldts Gemahl Frøken Eleonore Selv haver gjort« over den Masse

Kostbarheder, som de ved deres Fald havde mistet, og som deels kjendte, deels ukjendte Fjender havde bemægtiget sig. Det grændser næsten til det Eventyrlige at læse Beskrivelsen over alle de Guldpokaler, Smykker, uforarbejdet Sølv og Guld, Sølvtøi og Kunstsager, Alt imellem hinanden, som der har været samlet, – og dog havde Ulfeldt før sit Fald bragt en saa betydelig Deel af sin Eiendom i Sikkerhed, at han endogsaa kunde tilbyde fremmede Monarker Understøttelse til deres Foretagender. Man er i Hulen med Aladdin, hvor Alt er Ædelsteen og Juveler, naar man læser om disse Skatte, som rovgjerrige Hænder splittede ad, og som tildeels ere forsvundne, jeg siger *tildeels*, thi nogle Enkelte af dem ere dog nok blevne opbevarede ved at have skiftet Herre, og man troer at have gjenkjendt dem efter Eleonore Christines nøiagtige Beskrivelse i en berømt Samling. Iblandt alle disse Sager fandtes ogsaa »otte Bylter, indsyede i Damaskes Duge,« et sørgeligt Tegn til de hurtige Anstalter til Flugten, og i disse Bylter var, foruden »kostbare Klædninger og Underskjørter af Gyldentøi,« ogsaa adskillige tyrkiske og andre Tapeter indvirkede med Guld, røde Fløiels Omhæng til Senge, Tæpper til Senge af samme Stof, to Sølv Kammerpotter, »Atlaskes Omhæng til trende Senge, det ene brandguult, det andet grønt, det tredje bruunt og brandguult.« Bordhimmelen med dertilhørende Rygstykke tyder endogsaa paa, at Grevinde Ulfeldt har siddet tilbords som kongelig Prindsesse.

Disse Pragtværelser stode ved et Galleri i Forbindelse med »det gamle Huus«, hvor Ulfeldt havde sine egne Værelser ud til Skindergade og ud til Haven. Fra Ulfeldts Arbejdsværelse, som i Procesakterne kaldes »Hofmesters Kammer« og »Kammerset, der han Skriver-Tøi er inde,« gik en Løntrappe ned, som stod i Forbindelse med en liden Laage ud til Skindergade, hvor der ogsaa var en Port, som benævnes »den røde Port«. Ulfeldts egne Værelser, – som i det Mindste maae have været to, da der ogsaa omtales »Hofmesters Sal til Haven«, formodentlig hans Audientsgemak efter Akterne at slutte – Ulfeldts egne Værelser stødte til det fælleds Sovekammer, og gennem en Corridor til hans Gemalindes daglige Værelser. I Ulfeldts Arbejdsværelse om-

tales udtrykkelig blandt Bohavet »et Skriver-Tøy«, hvorved dog maa have være meent et Chatol eller andet Meubel til at arbeide ved, et lidet Bogskab paa Væggen og tre Stole, »hvoraf den ene var høiere end de andre.« – Haven var omgivet med en Muur; over Palaiet prangede det rigsgrevelige Vaaben med dets forskjellige Figurer, tre Roser, en forgyldt Krone, en bugtende Snog, en kronet Løve, en Commandostav, en kronet flakt ørn, nok en kronet løve som bar et Rigsæble med et Kors, og midt i Skjoldet, Ulfeldternes gamle Familievaaben: et kronet Uhyre, halv Ulv og halv Fugl. Naar man veed hvor forfængelig man endnu kan være af at have en Spurv eller en Aal eller en Hund i sit Vaaben, kan man slutte sig til hvormegen Misundelse dette prægtige og betydningsfulde kronede Menageri maa have opvakt.

Indenfor disse Mure levede Ulfeldt og hans Gemalinde fjorten lykkelige Aar, omgivet af Storhed og Glands, elskede af Kong Christian den Fjerde, ærede af Landsmænd og Fremmede. Her havde Lærdom, Vid, Smag og Konst opslaaet sin Bolig, og Alt, hvad der var Udmærket, samlede om de Udmærkede. Glæde i deres Børn og lykkelige ved gjensidig Kjærlighed var Graabrødretorv det Hjem, de altid med forøget Glæde vendte tilbage til fra deres mange Reiser og Ambassader, her blomstredede altid friske Roser for dem, thi her havde den sande, den huuslige Lykke hjemme.

Da døde Kong Christian den Fjerde, og Eleonore siger selv, at da han var død, »saa bortdøde al vor Herlighed, thi eftersom vi vare saa meget elskede af den salige Konge, skeete det, at vi ved denne Kjærlighed paadroge os et større Had af dem, som efter hans Død nød Magten og Magtens Yndest, hvorpaa Verden har havt utallige Exempler, og aldrig vil mangle saadanne, saalænge der er Regenter til.« Det er *vist* at Ulfeldts store Magt og Rigdom blev frygtet, og at han var Skyld i, at Frederik den Tredies Haandfæstning blev saa streng; det er *sandsynligt* at Kongen og Ulfeldt længe have næret Uvillie mod hinanden, hvortil deres Slægtskab nok kan have givet Anledning, om end ikke den vigtige Grund havde været, at Ulfeldt stod som en vældig Forskandning for Adelen imod Kongemagtens Udvidelse, han maatte falde, før Adelen kunde underkues; – og det er *tænkeligt*,

at en saa stolt og ærgjerrig Mand som Ulfeldt maaskee endog kan have næret dristige Planer, og at hans mange aabne Kroner i Vaabenet kunne have bragt ham til at ønske, at samle dem alle under een lukket. Der kan saaledes have været Anledning nok til den Feide, som snart udbrød mellem Kongen og Ulfeldt, og som endte med, at den landflygtige Ulfeldt blev en Forræder mod sit Fødeland, og den souveraine Konge den høihjertede Eleonore Christines strenge Fangevogter. Det var en Udryddelseskrig, politisk og personlig; men hvorfor havde Ulfeldt ogsaa rivaliseret med Kongen, og hans Gemalinde med Dronningen.

Kongens Stemning mod Ulfeldt viste sig allerede ved det store Gjestebud i Riddersalen paa Kjøbenhavns Slot, strax efter Kroningen. »Da Vinen begyndte at stige Kongen lidt til Hovedet, tog han Ulfeldt tilside i et Vindue og sagde: Corfitz, I har idag bundet mine Hænder; hvem veed hvo der kan binde Eders Hænder igjen.« – Ulfeldt svarede: »Naadigste Herre og Konge, ere de for haardt bundne, saa er der Raad til at løse dem igjen.« – Men han fandt det imidlertid raadeligt at forføie sig bort fra Bordet, da Kongen havde sat sig igjen. »Hans Majestæt blev ved Nydelsen af stærk Drik alvorlig, hvorfor han da og var meget varsom og ikke under sin hele Regjeringstid havde en eneste Ruus.« – Christian den Fjerde derimod, som ikke var bange for Vinen, der aabner Hjerterne, han skyede ikke et godt Gilde, og ved alle daværende Fester blev der drukket dygtigt, og det blev anset for at være i sin Orden, naar man ikke var sine Been fuldkommen mægtig.

Men snart antog Stemningen mod den Ulfeldtske Familie en bestemtere Charakter. Man nægtede Eleonore at kjøre ind i Slotsgaarden, en Ret, hun altid før havde havt, man gjorde hende Titelen af Grevinde til Slesvig og Holsteen stridig og forbød at føre den, og Ulfeldt erfarede idelige Krænkelser og Chikaner.

Omsider kom det til den berygtede og forvirrede Proces, som han anlagde mod Dina Vinhofvers og Oberst Walter, der stod i stor Yndest hos Kongen. Dina, som dertil var overtalt af Walter, havde for Kongen beskyldt Ulfeldt for at han og hans Gemalinde havde i Sinde at forgive Hans Majestæt.

Til Grevinde Ulfeldt kom hun nogen Tid efter og gav en aldeles modsat Forklaring, sandsynligviis af Forbittrelse mod sin utro Elsker, Oberst Walter, muligt ogsaa dreven af en ulykkelig Lidenskab for Ulfeldt, der ikke engang anede hendes Tilværelse medens Intriguen allerede i fjorten Uger havde været i fuld Gang. Hun fortalte Eleonore under Tausheds Løfte, at onde Mennesker havde i Sinde at myrde Ulfeldt i hans eget Cabinet, at man vilde tilintetgjøre hele hans Familie, og at forklædte og bevæbnede Fjender om Natten vilde krybe over Havemuren for at udføre disse Voldsgjeringer, efterat et Anslag til at komme ind i Palaiet ved eftergjorte Nøgler var bleven opdaget og havde foranlediget at Ulfeldts Sekretair Langemach var bleven jaget bort. Denne Sag blev fortsat gjennem alle Instantser. Det hele Huus, endogsaa hans Gemalinde maatte afgive Vidnesbyrd for Retten. Ulfeldt klagede idelig over at denne blev forvaltet utilbørligt, og at Kongens Indblanding skadede hans Sag og styrkede hans Fjender blandt den danske Adel, der trolig hjalp med til at styrte en stolt Rival – som dog altid havde forfægtet dens Rettigheder imod Magten. Blandt de mange Ting, der skade Synet, er Misundelse maaskee den farligste, da den som oftest gjør stokblind. Det var en langvarig Proces, som nær aldrig havde faaet Ende. Fuldkommen oplyst blev den ikke, men Historien har af de bekjendte Facta allerede forlængst frikjendt Ulfeldt for de Beskyldninger, der bleve gjort imod ham.

Lykken havde vendt sin Yndling Ryggen, og Ulfeldts Huus var bleven Mistillids og Kummers Bolig. De mange modsigende Efterretninger, hvorved denne Intrigue fortsattes i saa lang Tid, avlede Mistro og Angst, Dage fulde af Bekymring afløstes af kvalfulde Nætter, Mørkets Aander havde forjaget alle venlige Genier og gjort et lykkeligt Hjem til et skummelt Fængsel. Dina sneg sig ind og ud med sine ængstende Angivelser, og hun vidste til enhver Tid at trænge sig frem til Eleonore, under Paaskud af den yderste Fare. Saaledes nødte hun en Aften Grevinden til at tage imod sig i Dagligstuen, uagtet hun havde ladet hende afvise. Eleonore var ikke alene, men som Forhørerne sige: »Frøken sad og lagde Kort med hendes Søster, Frøken Sophie, Herr Oluf Daa og

Fru Øllegaard Hvitfeld.« I Dagligstuen stod »et Skærmbræt,« og bag dette havde Eleonore talt med den Paatrængende. Hendes høie Sind kunde først ikke give den Tanke Rum, at saa sorte Anslag kunde være fattede imod dem; men da Langemachs Forræderi med de eftergjorte Nøgler var opdaget, lærte hun at skjælv for Ulfeldts virksomme Fjender.

Det var regnfulde Foraarsnætter, lange, mørke og ængstende. Eleonore havde samlet sine Børn om sig i Sovekammeret, hun turde ikke forlade de slumrende Smaa af Skræk for at finde dem snigmyrdede, naar hun kom tilbage. Ved den mindste lyd foer hun sammen og bøiede sig angstfuld over den Mindstes Seng; hendes blege, forvaagede Ansigt bar Spor af den dybeste Kummer. Dørene til Ulfeldts Arbeidsværelse og derfra til hans store Sal ud imod Haven stode aabne, her vaagede Ulfeldt og hans trofaste Ven Doktor Sperling. En Række ladte Geværer vare opstillede langsmed Væggen, Kaarde og Pistoler laae paa Bordet, Ulfeldt vilde sælge sit og Sines Liv dyrt. »Greven sad i en Lænestol, han var udi en sort slet Fløyels Kjøl, og havde en Hue paa med to Smekker, en ved hver Side var bunden under hans Hage – han sad med Haanden under Kinden og stirrede bekymret lige ud for sig, og lod Øiet ufravendt dvæle paa de sorte Ruder« – Fremtiden var lige saa mørk som Aprilnatten. Den brave Doktor Sperling søgte Trøst hos en af Oldtidens Philosopher, men den fjerneste Lyd hævede hans Blik fra Bogen, og Seneca var ikke istand til at bortdrage hans Opmærksomhed fra hans Venners og Beskytters Fare. Den gamle Huushovmester havde valgt Dørtærskelen til sit Leie, her vilde han som en tro Hund værge for Indgangen og bløde som det første Offer. Men Anstrengelsen havde udtømt den gamle Mands Kræfter, og Søvnens tryk havde trykket hans Øienlaage til. I Gaarden vaagede de bevæbnede Tjenere, og overalt indenfor Havemuren vare Fodangler lagte. Det var Natten til den 12te April 1651, saaledes havde man i Ulfeldts Huus tilbragt *fjorten* Nætter! Da formaaede den kraftige og modige Mand ikke længer at holde denne Tilstand ud, og Dagen efter lod han ved sin Broder Flemming Ulfeldt og sin Fætter Bjørn Ulfeldt begjære at Kantsler Se-

hested, at han hos Kongen vilde anholde om, at han »maatte nyde Beskærmelse og Sikkerhed i sit Huus«. Kongen svarede at han ugjerne hørte Saadant, at han ikke troede at man havde Ondt i Sinde mod ham, »men at han gjerne vilde lade hans Huus bevogte og ham forsikre ved sine egne kongelige Tjenere, enten Drabanter, Soldater eller Hofjunkere og andre Hoftjenere.« Ulfeldt takkede for det gode Tilbud, men hans Mening var ikke at bevogtes saaledes, »han bad kun Hans Majestæt tage ham i sin Beskærmelse og forbyde sine Tjenere af Importance at gjøre ham Overlast eller myrde ham, da det Ingen Anden var end Kongens Tjenere, han havde at frygte for« – han bad derhos om «at Hans Majestæt alvorlig vilde lade adspørge Oberst Walter, thi denne vidste Besked om Sagen og hvorledes man havde villet lade ham ombringe i hans eget Kabinet og Stol.«

Processen blev som bekjendt ført gennem alle Instantser, Dina blev lagt paa Pinebænken, »hvorved fornemme og høie Personer var tilstede,« og henrettedes omsider som den, der havde gjort falske Beskyldninger. Efter denne Proces fulgte en anden mod Oberst Walter, hvilken dog blev afgjort arbitrairt, idet han blev forvist fra Hoffet for at have været »Medvider i Dinas onde Anslag,« dog ikke ved en Dom af Retten, men ved en kongelig Befaling. Derpaa kom en tredie Proces mod Biskop Brochmand og en fjerde mod Langemach. Men Ulfeldt afventede ikke Udfaldet af disse Sager. Forbitret over saamange Krænkelser og frygtende for nye Efterstræbelser, besluttede han at forlade Damark. Der-til havde Regjeringen saa at sige opfordret ham ved at betyde ham, at nu stod det ham frit for, at reise naar han vilde. Han bestilte da en hollandsk Galliot, som kom og laae til Ankers en halv Miil fra Helsingør; han lod sine bedste Midler indskibe ved Toldboden, der dengang var paa Slotsholmen og »angav dem som sine egne,« – og nu var Alt beredt til Afreisen. –

Det var den 14de Juli, tre Dage efter Dinas Henrettelse. Eleonore havde gjort sin Mand Forestillinger mod Afreisen, som skulde gaae for sig om nogle Dage; men da han uforanderlig havde besluttet den, fandt hun sig i sin Skjebne og beredte sig til at forlade den Stad, hvor hendes Barndom og

Ungdom vare henrundne i Lykke. Sperling gik bekymret frem og tilbage i de tomme Sale, hvor Alt bar Spor af Afreisens Forvirring, han ønskede intet mere end at turde ledsage sine Venner, men han havde endnu ikke erholdt sin Afsked som Hofmedicus, hvilken han havde ansøgt om Dagen efter Henrettelsen. Da løde klirrende Sporer i Galleriet udenfor Ulfeldts Gemakker og en Adelsmand traadte hurtig ind i Salen. Han drog Ulfeldt hen til Vinduet imod Haven og talde længe sagte med ham, hvorpaa Greven fulgte ham igjennem sit Arbeidsværelse ned af Løntrappen til den lille Laage, hvorigjennem han hurtig forsvandt. Kun til sin elskede Eleonore og til sin prøvede Ven Sperling betroede han, at en af hans Svogre havde været hos ham og advaret ham: man havde isinde at udstede Arrestbefaling imod ham. Dagen forløb under Angst og Qval for Eleonore, som saa pludselig skulde skilles fra sine yngste Børn, der vare for smaa til at foretage en saadan Reise. I Skumringen rev hun sig løs fra deres Kjærtegn, hun omfavnede dem for sidste Gang, og ledsaget af Ulfeldt og Sperling forlod Kongedatteren, med sine ældste Børn ved Haanden, tilfods sit Hjem og overlod med et tungt Hjerte sine Spæde til gamle tro Tjeneres Aarvaagenhed og Fjendernes Barmhjertighed. Tjenestefolkene kysede grædende deres Hænder og nedbade Himmelens Velsignelse til deres snarlige Tilbagekomst. Igjennem Østerport, som Ulfeldt fra gammel Tid havde Nøglen til, forlode de Staden, naaede Helsingør og seilede fra Danmark. Den gamle Huushovmester tog Nøglerne i Besiddelse til det øde Huus – der var med Eet blevet saa stille som i en Grav.

En Masse Beskyldninger bleve nu gjorde imod Corfitz Ulfeldt, der udgik Stevning til ham at møde og forsvare sig; men han var allerede dømt forinden, thi hans Embeder og Lehn bleve bortgivne, hans Gods og udestaaende fordringer confiskeredes. Fra Udlandet udgav han sit bekjente: »Høitragende Æresforsvar.« Men Ulfeldt vendte først tilbage til Danmark som en Forræder mod sit Fødeland, i Følge med den svenske Kong Gustav og en svensk Hær, og nu besmittede han sit Navn ved at stræbe at bevæge danske Underaatte til Frafald fra deres retmæssige Herre og Konge. Han deeltog som svensk Befuldmægtiget i Afslutningen af den

forsmædelige Fred, hvorved der, blandt andre for Danmark ydmygende Betingelser, blev givet ham Løfte om Erstatning for den Skade, han havde lidt, Tilladelse for sig, Familie og Tjenere at boe frit og sikkert i Danmark, samt Restitution af hans Gemalindes Titel. Men han kom ikke til Kjøbenhavn, og Gaarden paa Graabrødretorv stod endnu bestandig øde og forladt. Han drog til Malmø, og her levede han og Eleonore i nogen Tid. Men da den svenske Regjering senere mistænkte ham for at begunstige Danmarks Planer, og lod ham fængsle og sagsøge, flygtede han og hans Gemalinde under Sagen – som de dog blev frikjendte for – og kom til Kjøbenhavn, i Tillid til den roeskildske Freds Betingelser.

Men de kom til Kjøbenhavn i en ubeleilig Tid. Det var i Juli 1660 og Rigsdagen, som skulde afgjøre Danmarks Skjæbne og paa hvilken Souveraineteten blev indført, var berammet til den 8de September. Kongemagtens djerveste Modstander var en uvelkommen Gjest, paa en Tid da Adelen Vælde skulde tilintetgjøres. Ulfeldt og Eleonore blev derfor strax indespærrede paa Rosenborg Slot, og faa Dage efter førte til Hammershuus paa Bornholm, hvor Commandanten, General Fuchs, behandlede dem haardt og senere skilte dem ad efterat de havde gjort et romantisk Forsøg paa at flygte. Den stolte Ulfeldt ydmygede sig da omsider for Danmarks souveraine Konge og tiggede om Naade. »Allernaadigste Herre og Konge,« skrev han, »vær os naadig og mild, og lad os nyde Gunst af Eders Kongelige Majestæts Naade og Clementie, derom bede vi i al Ydmyghed og Underdanighed.« Og Ulfeldt var bøiet saa dybt af Ulykken, at han underskrev sig, som han aldrig før havde gjort: »Eders Kongelige Majestæts allerunderdanigste ringeste Tjener og Fange Corfits Greve af Ulfeldt.« Han gav tillige at forstaae, at han vidste Middel til at skaffe Regjeringen betydelige Pengesummer.

Kongen forbarmede sig altså, og efter femten Maaneders strengt Fangenskab fik Ulfeldt og Eleonore Friheden, og skulde føres til Kjøbenhavn.

Den gamle Huushovmester fik atter travlt, da hans høie Herskab ventedes til Staden; Ruderne blev atter pudsede i Palaiet paa Graabrødretorv, de faa tiloversblevne Rester af

fordums Herlighed bleve samlede, for at skjule Sporene af Ødelæggelsen, i det Mindste i Hjemkomstens Øieblik. Men den gamle tro Tjeners Anstrængelser vare forgjæves, og hans dyrebare Herskab skulde ikke tilbringe Julen ved dets egen Arne. Den 21de December ankom Ulfeldt og hans Gemalinde til Toldboden paa Slotsholmen, her bleve de modtagne af Overstatholderen Grev Ranzau, som førte dem til sin Gaard i Kannikestræde, hvor de maatte boe og ikke turde modtage Nogen, »før de skriftligt havde takket Kongen for beviist Naade, og for dem og Arvinger givet Afkald paa de Fordele, den roeskildske Fred hjemlede dem, samt frasagde sig deres Godser i Sjælland, deres Gaard paa Graabrødretorv i Kjøbenhavn, deres Herregaarde i Norge, deres Strøgods i Jylland og en Obligation paa 64,000 Rdl., som Kongen skyldte Ulfeldt for oppebaarne Indkomster af hans Godser.« Da Alt saaledes var jævnet, fik det Ulfeldtske Ægtepar Tilladelse til at modtage Besøg af »gamle Kyndinger« og Venner, og bleve »satte tilbords i Kongens Have, hvor Mange strømmede hen for nu at see den Mand gammel og graa og forsøgt udi adskillige Tilfælde, som de tilforne udi hans høie Embede og blomstrende Alder havde æret og respekteret.« – Ulfeldts forhenværende Tjenere blandede sig i Sværmen af de Nysgjerrige, for endnu engang at see deres Herskab. Den gamle Huushovmester stod hele Tiden bag et Træ, hvorfra han kunde see sin dyrebare Herres Aasyn, han veeg først fra Stedet, da denne pünlige Udstilling var forbi.

Den 27de December 1661 reiste Ulfeldt og hans Gemalinde til Eleonores Mødrenearv Ellensborg nu Holkenhavn i Fyen. Men han kunde ikke nu, i en Alder af sex og halvtredsindstyve Aar, udholde den Uvirksomhed, hvortil han var fordømt eller Tanken om sin Ydmygelse, saalidt som han kunde undertrykke Harmen over sine sønderknuste Forhaabninger eller forlige sig med den nye Regjeringsform, og da dertil kom at hans Helbred var meget svækket, forekom Fyen ham som et Fængsel. Han søgte derfor Aaret efter og erholdt Tilladelse til, at rejse til Badet i Aachen, og forlod Fyen med sin Gemalinde, fire Sønner og to Døtre, samt adskillige Tjenestefolk af begge Kjøen. I Amsterdam skiltes Ulfeldt og Eleonore fra hinanden, for aldrig mere at mødes i

denne Verden. Ulfeldt vilde reise videre til Badet, Eleonore vilde begive sig til England for at indkræve en Capital, som de havde forstrakt Kong Carl den Anden i hans Modgangs Dage. Jeg kjender Intet mere rørende end denne Afsked, fortalt med Eleonore Christines egne Ord.

»Min Herres sidste Afskedsord til mig i Amsterdam vare disse: Du har levet kjærlig og lidt taalmodig med mig; Du er for min Skyld kommen i betænkelige Omstændigheder og har dog elsket mig i den største Elendighed; nu skilles vi vel med den største Bekymring fra hverandre, men i hvad der end skal hændes os, saa bliv ved at elske med den Glæde, der er skjult under Kjærlighed, og forglem ikke at holde Dig til Den, der er al Kummers Styrer og al Kjærligheds Befordre; hvorpaa jeg gav ham et trohjertigt Svar, beraabte mig paa mine forrige Handlinger, mine daværende vaade Øine, min Mund, der talte af et Hjerte, som var fuldt af Kjærlighed, og paa et Ægteskabsløfte, saagodt som det efter mange Aars kjærlige Omgang og prøvede Jammer kunde gives; og dermed hilste vi hverandre for sidste Gang i denne bedrøvelige Verden.« –

Aaret efter beskyldte Man ham for at have intrigeret i den Hensigt, at skille Kongen af Danmark ved sin Krone for at overdrage den til Churfyrst Frederik Wilhelm af Brandenburg. Sagen indstevnedes for Høiesteret i Kjøbenhavn, efter en enkelt Mands, den brandenborgske General von Spaens Indberetning, som ikke engang var beediget. Uden Kald og Varsel, uden at være sat istand til Forsvar eller Retfærdiggjørelse dømtes Ulfeldt skyldig i den høieste Grad af Majestætsforbrydelse, til at lide den forfærdeligste Straf. Han skulde degraderes fra sin Stand og Værdighed, hans Vaaben skulde sønderbrydes af Bøddelen, hans Haand og Hoved afhugges og sættes paa Stage, hans Legeme parteres og lægges paa Steile, hans og hans Børns Gods confiskeres, hans Afkom for evig Tid forvises Kongens Riger og Lande, en af hans Gaarde skulde raseres, aldrig paa Stedet igjen bygges og »en Pyramis« opreises sammesteds, paa hvilken skulde udgraves Aarsagen hvorfor Saadant er skeet, en Sum Penge sættes paa hans Hoved »for om muligt at bringe ham fra Livet til Døden« – lykkedes dette ikke, da blev Dommen at

udføre in effigie. Fremtiden vil vel engang oplyse hvad der endnu er dunkelt i denne Sag, som Dommen selv erklærer at være ført »uden Kald og Varsel, egen Persons Nærværelse eller andre sædvanlige Formaliteter og Proces« – hvilket erklæredes for overflødigt. Da tilkommer det Historien at dømme mellem ham og hans Dommere. –

Universitetet, Adelen og Geistligheden skreve strax Adresser til Kongen for at tilkjendegive deres Afsky for den Faldne. Religionens Tjenere tillode sig endogsaa »udi ald Underdanighed at formode Ed. Kongl. Majestæt ikke at skulle misshage,« at de »ønskede over Corfitz ald den Forbandelse, hvormed Herren selv truer alle saadanne Guds og Øvrighedens Foragtere.« Leilighedspoeterne gjorde sig denne Leilighed ligesaa indbringende, som deres Efterkommere i Faget ved Griffenfeldts og ved Struensees Fald. Historien opbevarer Intet om, at Pøbelen førte sig uanstændigt op.

Den 24de Juli 1663 droge Herolder omkring i Kjøbenhavn og oplæste denne forfærdelige Dom. De standsede ogsaa paa Graabrødretorv. En Taushed som i Graven herskede blandt de utallige Tilskuere, der vare strømmede sammen for at bivaane denne Act; Heroldens Stemme gjenlød som en Dommedagsbasun fra de Mure, den indviede til Tilintetgjørelse. Og Faa gik bort, som ikke sendte en veemodig Tanke til de fordem Lykkelige og Mægtige – den Fredløse og Livsfangen.

Den 2den August læstes fra Prædikestolene i hele Danmark og Norge Taksigelse til Gud, som havde aabenbaret disse onde Anslag; deri ønskedes »at det maatte gaae Corfitz som andre Forrædere og andre Forrædere som ham.« Vor Herre blev bedet om »at lære Forrædere, at de som foracte Herredømme og talte bespotteligen om Maiestæter, deres Legemer blive til Møg paa Gaderne, og de selv tygge deres Tunge af Pine: at de som ligge bulde under dennem, hvis Brød de æde, de igjen blive beslagne med onde Bulder fra Fodblad til Hovedtop, som ikke kan lægis, og af Mangel for Brød maa vansmægtes i deris Missgjerning.«

Den gamle Huushovmester var gaaet i Kirke for at bede for sin flygtende, fredløse Herre, han hørte disse forfærdelige Ord og gruedes, og af et andægtigt Hjerte bad han til

Gud for hans Frelse, og at han af sin store Barmhjertighed vilde tilgive Kongen og hans Raader hvad de havde gjort imod »Greven,« som alle Mennesker efter hans Dom ikke kaldte Andet end »Corfitz.«

En Priis af 20,000 Rdlr. blev udsat for dem, »som ved egen Middel og Industrie« kunde bringe Ulfeldt levende til Kongen, og 10,000 Rdlr. for dem, »som med tilbørlig og u-tviflactig Beviisning kand demonstrere at have bragt bemeldte Corfitz om sit Liv.« –

Kong Carl den Anden betalte ikke Eleonore de Penge, Ulfeldt i Kongens Landflygtighedsdage havde forstrakt ham; »men han forraadte hende skammelig, maaske netop for at undgaae at betale.« Han skændede sin Ære og krænkede den engelske Gjestfrihed ved hemmelig at udlevere hende til Danmark.

Den 8de August 1663 Klokken 6 om Aftenen blev Eleonore Christine bragt i Land paa Holmen i Kjøbenhavn. Hun blev strax af Soldater ført for Dronningen, »som lod hende afklæde, lod alle Kostbarheder borttage, og lod hende iføre en Silkeslobrok.« Da dette var fuldraget, førtes Fjerde Christians kjæreste nu saa haardt ydmygede Datter, forhen det danske Hofs Pryd, som en Fange til *det blaae Taarn*, et Fængsel ovenover Slottet, som hendes Fader havde ladet bygge, hvor der ingen Kakkelovn var og intet Vindue, men »kun et lidet Hul i Muuren! Her skulde hun tilbringe Resten af sine Dage. Paa Vejen did havde en Mængde Mennesker indfundet sig, for at see hende; der hun blev geleidet den Vei, blev hun lidet staaende og saae sig om til Kongens, hendes Faders, Gemak.« – Hvor mange bittere Tanker har ikke dette *eneste* Blik indeholdt! –

Den 26de Februar 1664 døde den paa den hele vide Jord landflygtige Corfitz Ulfeldt – og først den 16de Mai 1685 aabnedes Fængslets Døre for den trofaste Eleonore Christine, efter to og tyve Aars og tre Maaneders lange og haarde Fangenskab! – Kong Frederik den Tredie var forlængst død, med Sophie Amalies sildige Død ophørte Forfølgelsen, og Christian den Femte skjenkede hende Friheden. Hun døde den 16de Marts 1698 paa Maribo Slot. Over hendes Grav har hun selv ladet sætte de Ord, som indeholdt Opløs-

ningen paa hendes Livs Gaade: »Herre, havde dit Ord ikke været, da havde jeg forgaaet i min Elendighed!« – –

Men endnu levede Corfitz Ulfeldt, endnu vare ingen af Eleonores Lænker løfte, da Bøddelen den 16de November 1663 paa Slotspladsen sønderbrød Ulfeldts Vaaben, spyttede paa det og kastede det i Slotsgraven; derpaa huggede han Haand og Hoved af et Billede, som paa bedste Maade lignede Ulfeldt, og parterede Kroppen. Udførelsen af Dømmen skete saaledes lige under det Taarn, hvor den ulykkelige Eleonoree hensukkede sine Dage. Hovedet og Haanden bleve satte paa Stager ovenpaa Raadhuset, hvor de vare at see indtil Ilden fortærede dem i 1728; de øvrige Legemsdele bleve ophængte paa forskjellige Bastioner af Voldene. »Og nu begyndte Nedrivningen af den prægtige Gaard paa Graabrødre.« Under skaanselløse Hammerslag sank den stolte Bygning i Gruus, og raae Arbejdere jublede ved hver nedstyrtende Muur. Der er ikke saa langt fra Graabrødretorv til Christiansborg, at Lyden af Øxeslagene og af Jubelen ikke skulde kunne høres i »det blaae Taarn,« gjennem det lille Hul paa Muren.

Paa Palaiets Tomte blev reist en Pyramide af Kampesteen, og deri blev indgraveret de Ord:

»Forræderen Corfitz WF til ævig Spott, Skam og Skjændsel.« –

Verden har mange Ærestøtter rundt om i Stæder og Byer, jeg veed *kun een* Skamstøtte, og dette i sit Slags eneste historiske Mindesmærke har i mere end halvandet Aarhundrede staaet i Kjøbenhavn. –

Pladsen blev gjort til et »Pjaltetorv« og kaldet Ulfeldtsplads. –

I Kjøbenhavns Ildebrand 1728 hærjede Luerne den ganske Plads; det mægtige Element skaanede ligesaalidt Støtten som de endnu bestandig udstillede Afbildninger af Ulfeldts Hoved og Haand paa Raadhusets Tag. Alle disse Minder tilintetgjorde en Kraft, der var stærkere, end den, der havde opreist dem. Men Tilgivelsens Tid var endnu ikke kommen, og Støtten blev atter reist og de tilintetgjorte Ord paa ny indgravne i Steen. Dette Monument er altsaa ikke den op-

rindelige Udgave, det er det andet Opslag af en Tragedie i Granit.

Ulfeldtsplads blev senere Stedet for dem, »der sidde med Salt og blødet Fisk.« I lang Tid deelte denne Handel Torvet med Pjaltekræmmerne, derefter forsvandt Fiskebløderne, Slagterne erobrede deres Stader, og nu ere Pjaltekræmmerne nærved at blive fortrængte af Øxer og Knive, Slagterne have for Øieblikket Magten paa denne Plads, som har seet saa Meget gaae under, der engang var langt mægtigere end baade Pjaltekræmmerne og Slagterne.

I mange Aar var paa Ulfeldtsplads en Kjelder, hvis Skilt førte den trohjertige Indskrift: »Her er den rette gamle Sæbekjelder, hvor de rette gamle Sæbekjelderfolk boe.« Jeg har som Dreng læst det mange Gange, paa min Vei til og fra Skolen. Nu er Skiltet borte; men den rette gamle Sæbekjelder existerer heller ikke mere – og de rette gamle Sæbekjelderfolk ere forlængst samlede med Prioren i Graabrødkloster og hans Munke, med Corfitz Ulfeldt og den ædle Eleonore Christine, med deres strenge Dommere og den gamle tro Huushovmester. –

Kong *Christian den Ottende* hævdede en Forbandelse, som i eet hundrede og halvfjerdsindstyve Aar, i syv Kongers Levetid har hvilet over en Mands Grav, der med store Feil besad store Fuldkommenheder. Kongen bød, at Støtten skal borttages og at Torvet atter gjengives sit gamle Navn *Graabrødretorv*. Kongens Retfærdighed forkastede Tanken om en evig Straf for en timelig Brøde, afsagt af en jordisk Dømmer – *Hevnen* hører kun Gud til! –

GRAABRØDRE-TORV
er udgivet i anledning af
Biblioteksboghandelens overtagelse af
Antikvariatet, Gråbrødretorv 6

Trykt i 1000 eksemplarer
Sat med Garamond antikva
Trykt på special børttepapir

Omslagsbillede: Gråbrødretorv efter Københavns bombardement 1807.

**Ehbrecht & Schionnemann
København**